

„Am întâlnit oameni serioși care preferă să se prezinte „scriitor” în locul profesiei lor, de profesori, de medici, de ingineri de meserie și de toată stima! E și o atracție, mai ales acum, când oricine poate scrie orice la orice editură și poate cere să intre în Uniunea de creație cu numele respectiv pentru a-și dubla pensia! Trăim o vreme de ghiveci ideologic și chiar ideatic, unde se amestecă tot felul de orgolii și deziderate prostești!”

NICOLAE ILIESCU

Momente și schițe din actualitatea literară

■ În revista *Ateneu* (în treacăt fiind spus, revistă căreia noi îi expediem număr de număr gazeta noastră iar ea nu ne trimite niciunul din numerele sale!), așadar, în *Ateneu* nr. 9 (529)/septembrie 2013, găsim un grupaj de poeme de Leo Butnaru. Cităm unul dintre ele, concentrat și apoftegmat, ca de obicei: „Vreun geniu/sau vreun poet de rând/lasă și el în urma sa/o sticlă plină pe jumătate/sau pe sfert.../Ce e Doamne/și cu graba asta/de-a ajunge în ceruri?...”

■ La Galați, apare o revistă în condiții grafice excelente, *Antares/Axis Libri*, revistă trimestrială de teorie, istorie și critică literară, editată de USR – Filiala Galați și de Biblioteca „V. A. Urechia”, cu colaboratori unul și unul. În nr. 2/septembrie 2013, doi scriitori – față-n față – fac o radiografie a receptării critice a literaturii de astăzi. Să cităm, din Liviu Ioan Stoiciu: „Receptarea publică a beletristicii și condiția scriitorului (devenit a șaptea spiță la roată, ignorat în societate) au băgat și critica literară în criză. Televiziunile și internetul asigură consumatorului pâinea și cirul (de la filme la știri sau jocuri interactive, care-i ocupă tot timpul), creația literară profesionistă a intrat într-o nișă, din care sunt slabe speranțe că va mai ieși. Pe de altă parte, criticii literari sunt plătiți să scrie, deprofesionalizându-se de la un an la altul (puțini dintre tinerii critici se mai respectă, de la Daniel Cristea Enache la Alex Goldiș, Andrei Terian, Paul Cernat sau Bogdan Crețu). Cine a mai rămas pe baricadă? În afara excepționalilor critici Gh. Grigurcu și Ion Pop, care sunt și poeți de valoare? Eugen Simion și Mihai Zamfir poartă grija trecutului lor literar (de la ei se așteaptă surpriza percepției revalorizante și recuperatorii). Cornel Ungureanu și Irina Petraș tot fac exerciții hermeneutice pe seama literaturii la zi (impunând părți de istorie literară)...” În oglindă, Theodor Parapiru punctează: „... în locul scrierilor literare calificative de evaluare și de selectare, multășteptate și anunțate cu surle și dobe, au apărut niște însăilări cantitative de tip statistic și pronunțat volitiv, cu multe extensii fără noimă și căpătați. Este greu la dealul *istoriilor* numai cu oameni simpatici, cumsecade, și cu buni cărași! Alex Ștefănescu scrie cu hărnicie, voios și neglijent, Nicolae

Manolescu urmărește obstinat steaua lui Mircea Cărtărescu spre Nobel, încât trebuie chemați pompierii ca să scoată capitolul din incendiu, când compune pe tema genialității unor texte ale gonflatului său, Ioan Holban face sport critic, dar cu organe atrofiate...”

■ În *Tribuna*, nr. 267/16-31 octombrie 2013, nestașnicul scriitor Alexandru Petria îi ia un interviu ludicului și, în general, postmodernului prozator Nicolae Iliescu. Am reținut un răspuns demn de istoria literaturii universale apud NI: „Nichita cât și Becket beau zilnic cantități industriale de alcool, dar unul bea prostii, analcid, iar celălalt single malt-uri. E o observație pe care o făcuse un foarte bun prieten poet. Dintre toți scriitorii americani care au înșfăcat Nobelul, unul singur, Steinbeck, era doar băutor, ceilalți toți erau alcoolici. Asta nu înseamnă că trebuie să fii alcoolic ca să iei Nobelul, dar trebuie să știi să-ți trăiești și să-ți lucrezi viața la maximum, să știi noujnuouă de meserii și să știi citi în suflelele oamenilor”. Ei bine, după apoftegmele acestea, prietenul lui Nicolae Iliescu și congenerul său Mircea Cărtărescu are mici șanse la Nobel. În sfârșit, Nicolae Iliescu pune un diagnostic, din păcate, al dracului de exact al scriitorului român contemporan de astăzi: „Înainte vreme, în timpii sovietici, scriitorul era o instituție. Acum se apropie de condiția de marginal spre care a tins în toate vremurile. Vom rafina... Am întâlnit oameni serioși care preferă să se prezinte „scriitor” în locul profesiei lor, de profesori, de medici, de ingineri de meserie și de toată stima! E și o atracție, mai ales acum, când oricine poate scrie orice la orice editură și poate cere să intre în Uniunea de creație cu numele respectiv pentru a-și dubla pensia! Trăim o vreme de ghiveci ideologic și chiar ideatic, unde se amestecă tot felul de orgolii și deziderate prostești! Nu înțeleg nimic din evoluțiile fabricate ale unora și altora, deși pare că toate purced de la aceeași sursă. Vorba lui Nichita Stănescu, când era întrebat cine este cel mai bun poet din România: „Dinamo București!” Impresionant, nu-i așa!”

■ În zilele de 23 și 24 octombrie, Biblioteca Municipală „Radu Rosetti” din Onești a organizat Concursul național de proză scurtă, aflat la a XV-a

ediție și structurat pe trei categorii de vârstă: 10-15 ani, 16-20 și 21-35. Au fost în concurs nu mai puțin de 61 de concurenți de prin toată țara. Nivelul valoric al prozei scurte în devenire este surprinzător de ridicat. Juriul – al cărui președinte a fost Gheorghe Izbășescu – a cuprins încă opt membri: Nicolae Oprea, Radu Voinescu, Vasile Spiridon, Mircea Bârsilă, Ștefan Ion Ghilimescu, Dumitru Augustin Doman, Adrian Jicu, Petre Isachi. Biblioteca din Onești este una impresionantă, nu doar prin spațiile sale generoase, prin sălile de lectură și prin cele de computere (tot lectură) pline ochi de adolescenți, dar și prin faptul că găzduiește evenimente culturale în serie: colocvii, festivaluri, expoziții etc. Biblioteca are o aulă de 200 de locuri și o sală de spectacole la fel. În fiecare joi, așezământul găzduiește un spectacol gratuit, de muzică de cameră, de jazz sau de muzică simfonică. Invitații au vizitat Casa Enescu de la Tescani, fiind „exilați” doar două ore, spre deosebire de înaintașii lor Andrei Pleșu, care a suferit pe colina aceea mai mult timp înainte de 1989. La Biblioteca din Onești, multe lucruri minunate se întâmplă!

■ *Am fost inspirați!* Cine...am fost inspirați? Păi, în ordine, am fost inspirați Filiala Pitești a Uniunii Scriitorilor că l-am primit în USR pe tânărul prozator Cristian Meleșteu și am fost inspirați cei de la revista *Argeș*, acordându-i premiul pe 2012 pentru proză, alături de nume importante ale literaturii române: Horia Bădescu, Nicolae Coande, Mihai Barbu. Prozatorul confirmă. La sfârșitul lunii octombrie, Cristian Meleșteu a primit premiul național „Vasile Voiculescu” pentru proză, alături de Gellu Dorian la poezie. Mai mult, premiul i-a fost înmănat de Gabriel Chifu, vicepreședintele USR și președinte al juriului din comuna lui Vasile Voiculescu. Reluăm declarația lui Cristian Meleșteu: „Este pentru mine o succesiune fericită de evenimente în activitatea literară, primind, în ultimul an, trei premii literare importante: Premiul USR pentru volumul *Radiografia unei zile de mai*, premiul pentru proză al Revistei *Argeș* și, acum, Premiul Național pentru proză Vasile Voiculescu.” (DAD)

Dicționar subiectiv de literatură. Argeș

Prilej de mare bucurie în vara acestui an, pentru iubitorii de literatură din Argeș: criticul și istoricul literar **Sergiu I. Nicolaescu** a pus punct final vechiului proiect - elaborarea unui dicționar al scriitorilor argeșeni, pe care l-a publicat la Editura *Ordessos 2007* a Muzeului Județean Argeș, Pitești, 2012, editură care a asigurat și tipărirea volumului, în condiții grafice excelente, în atelierul propriu.

Ca și alte sinteze (dicționare, monografii) apărute în Argeș (lucrări de referință care anticipează monumentală operă aflată în lucru - *Enciclopedia Argeșului și Muscelului*), dicționarul domnului Sergiu I. Nicolaescu este o contribuție majoră la facilitarea circuitului de valori ale provinciei (de obicei ignorate) și, implicit, la afirmarea identității noastre culturale.

Cele 326 de pagini cuprind în *nuce* literatura Argeșului și Muscelului, de la balada Meșterului Manole până în prezent, autorul precizând în introducerea intitulată *Câteva cuvinte* că acest dicționar este o *încercare de cuprindere a vieții într-o creație a scriitorilor canonici având legături temeinice cu preaplinul de istorie și cultură Argeș-Muscel, pe de o parte, iar pe de alta, a scriitorilor contemporani care așteaptă gloria...*

De fapt, criteriul restrictiv de selecție pentru contemporani (apartenența la Uniunea Scriitorilor) n-a fost aplicat cu strictețe, întrucât *privilegiul de a fi subiectiv* i-a permis, după cum explică autorul în introducere, includerea câtorva personalități de frunte ale culturii argeșene care nu sunt membri ai Uniunii.

Dicționarul lui Sergiu Nicolaescu e o lucrare de autor de tip informal (elaborată în absența determinărilor și a cadrelor instituționale, oficiale, formale). Determinativul *subiectiv* din titlu se referă la faptul că autorul are păreri personale în aprecierea valorii artistice a operelor literare și că judecățile de valoare din caracterizările personalităților reprezintă rodul eforturilor sale și sunt originale.

În ansamblu, deși subiectiv, dicționarul prezintă cu obiectivitate mișcarea literelor, aici, timp de 550

de ani. În structura fiecăruia dintre cele peste 200 de articole, după datele biografice și profesionale, urmează rubricile *Volume* (publicate) și *Referințe* (din țară și din Argeș), apoi un text ca o concluzie despre scriitor și opera sa. Articolele poezilor se încheie cu o poezie, totalitatea acestora constituind o antologie inclusă, anunțată în subtitlul cărții. În continuarea conținutului propriu-zis al dicționarului, autorul ne oferă 18 scrisori primite pe când lucra la revista *Argeș*, anexe care sporesc atractivitatea dicționarului. În finalul lucrării apare bibliografia consultată, constând în dicționare și enciclopedii și un indice intitulat *Lista scriitorilor*.

Răsfoind dicționarul, menționăm mai întâi personalitățile de primă mărime afirmate pe plan național: Dinicu Golescu, Alexandru Davila, Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, George Topârceanu, Urmuz, Alexandru Kirițescu, Tudor Mușatescu, Ion Pillat, Vladimir Streinu, Ion Barbu, Radu Gyr, Mihai Moșandrei, Dan Simonescu, Augustin Z. N. Pop, Gheorghe Tomozei, Dan Horia Mazilu, Paul Everac. Dintre scriitorii contemporani argeșeni îi amintim pe Mihail Diaconescu, Marin Ioniță, Ileana Mălăncioiu, Ion Lică-Vulpești, Miron Cordon, Elisaveta Novac, Viorel Pătrașcu, Gheorghe Păun, Dan Rotaru, Călin Vlasie... Dintre poeții tineri menționăm câțiva: Denisa Popescu, Sorin Durdun, Alexandru Mărchidan, Liviu Mățăoanu... Mai amintim descendenți din mari familii tradiționale: Pia Alimănișteanu - fiica lui I. C. Brătianu -, Cornelia Pillat, Dinu Pillat, Monica Pillat, Maria Golescu.

În dicționar mai figurează lideri foști și actuali ai culturii argeșene: S. D. Voinescu, Dumitru Augustin Doman, Jean Dumitrașcu, Octavian Mihai Sachelarie; critici și istorici literari: George Oprea, Mihail Ilovici, Al. Th. Ionescu, Sergiu I. Nicolaescu, Nicolae Oprea, Ion Trivale, Dan Zamfirescu; scriitori din exil: Generalul Ion Gheorghe, Alexandru Gregorian, Horia Tănăsescu; publicații periodice literare: *Argeș*, *Cafeneaua literară*, *Caietele Vladimir Streinu*, *Cronica* (1927), *Cultura*, *Calende*, *Satul Natal*, *Solștițiu*,

1944. *Literatură. Poezie. Artă*.

În introducere, autorul pomenește despre *numeroasele întâmplări trăite direct și singur*. E vorba despre perioada revistei „Argeș”, când era urmărit de Securitate, despre *pățaniile cu cenzura* și apoi (după ‘89) cu *balaurii democrației* și cu *harnicii anticeaușiști* (p. 23-26). Ar mai fi și alte întâmplări (uneori tragice) și momente dramatice prinse într-un *jurnal scris în acele zile*.

Mărturisirile sunt totuși grăbite, cu hiatusuri. „S-ar fi convenit - recunoaște autorul - să-i aduc în amintire mai pe larg și pe [...] Barutu T. Arghezi, Ilie Purcaru, Ion Popovici, V. Firoiu, Romulus Rusan [...], Dan Bițică, Ioana Girardi [...], Gh. Dumitrașcu și dragul nostru Dan Giurea [...]”. S-ar mai fi convenit - completăm noi - să fie amintiți, cel puțin, și Mihai Golescu ori Traian Ulmeanu.

Din scrisori - fragmente din cea mai emoționantă, datată „2 dec. 1985”, trimisă din Câmpulung: *Cinstite și iubite Domnule Nicolaescu, Cu ocazia împlinirii la 29 ian. 1986 a 90 de ani [...], Uniunea Scriitorilor mi-a propus sărbătorirea, iar „Viața românească” publicarea mai multor poeme [...] De la „Secera și ciocanul” am primit un mandat poștal de 25 lei, și vă rog stăruitor să le mulțumiți călduros depărtaților mei, mult binevoitori... „Poesia non muore!” [...] Dumitale, Domnule Nicolaescu, tot sufletul meu liric. Mai știți ceva, ce s-a hotărât cu fosta mea casă din eroare naționalizată?... Mă va frământa până la finele zilelor această mare nedreptate. De sub nămeții anilor, Mihai Moșandrei.*

În final, din articolul (din dicționar) despre Sergiu I. Nicolaescu - citatul semnat de Marin Ioniță: *Sergiu Nicolaescu știe cât se poate de bine ce are de făcut ca să dea la iveală o operă fundamentală. Mai rămâne să o și dovedească. Nu avem îndoiele și îi urăm succes”. Cred că deja a dovedit... Și va urma și o ediție definitivă a „Dicționarului subiectiv... Dar Sergiu Nicolaescu s-a și apucat să trudească la altă operă.*

ILIE BARANGĂ

O Provincie subiectivă

Dumitru August Doman: *Ce este provincia, în general; dar provincia culturală? Care din orașele prin care ați peregrinat de-a lungul vieții sînt provincii, care centre culturale? Dacă ar fi să mai alegeți, unde ați vrea să trăiți, să citiți, să scrieți?*

Ce să fie oare, ce să fie Provincia? "Locul unde nu se întîmplă nimic", "o povară ce sporește mereu prin sine", un topos al învinșilor (chiar etimologic vorbind)? Sau o chestiune de raportare, adică de relativizare? Spațiul pe care-l privim drept Provincie are neîndoios gradele sale. Clujul nu e totuna cu Salonta, Iașul cu Tecuciul, Timișoara cu Oravița. Funcționează o Provincie "de sus" și una "de jos" (treapta sa ultimă: mediul sătesc), ceea ce pare a-i îndritui pe locuitorii celei dintîi de a-i privi cu condescendență pe locuitorii celei de-a doua. Dar "regățeni" nu sînt și ei dispuși a-i măsura cu aere de superioritate, să zicem, pe basarabeni, după cum francezii nu sînt dispuși și ei a-i măsura în același fel, să zicem, pe români, "provinciali" ai Europei? Dacă reprezentanții prezumatelor Centre apar înclinați spre o desconsiderare în relațiile lor cu reprezentanții periferiei (inclusiv în interiorul unui oraș), să concedem celor din urmă tendința opusă, a idealizării. Oricîte păcate ar avea, provincialii vădese candoarea unui ideal, care este Centrul, miraj al unor năzuințe, consolare a unor neîmpliniri. Se află ceva infantil în aspirația noastră spre Centru, precum spre o devenire încertă însă cu atît mai tentantă, precum spre o minunată jucărie purtînd chipul unui viitor fără nicio garanție a transpunerii sale în realitate. Las la o parte strădaniile de atîtea ori neonestele ale parvenitului de-a se cățăra aidoma unei insecte pe suprafețele nu o dată abrupte ce duc spre jinduial Centrului. Rețin deocamdată această atracție instinctivă pe care o exercită Centrul, aidoma unei viețuitoare spre o sursă de lumină sau de căldură.

În ce mă privește, m-am jucat întreaga-mi viață de-a Centrul și Provincia. Petrecîndu-mi copilăria în cîteva orașele și la țară, am ajuns la vîrsta de 14 ani la Oradea, Centru ce mi se înfățișă fastuos, pe care-l contemplam năucit de jos în sus la propriu, întrucît îmi pironeam privirile asupra clădirilor înalte, în șiruri lungi, cum nu mai văzusem. Cu un amestec amețitor de timiditate și voluptate, mă obișnuiam treptat cu acest burg central-european, din care, după un foarte scurt, deși furtunos sejur bucureștean, am puresc spre Cluj. Oradea și Clujul: cele mai avansate puncte ale apropierei mele de Europa, căci nu m-am învrednicit pînă azi a călători peste granițele țării... Bucureștiul, pe unde trecusem fugitiv în calitate de student al așa-zisei Fabrici de poeți, cum era numită Școala de literatură, pe un singur trimestru, urmat de o exmatriculare sonoră pentru două fărădelegi, acelea de a-l fi vizitat pe Tudor Arghezi, la Mărțișor, și pe fosta

soție a lui E. Lovinescu, la vechiul sediu al Sburătorului, m-a provocat la un soi de partidă palpitantă de ping-pong, pe o durată de cîteva decenii. Găzduit cu generozitate la o mătușă, zăboveam acolo cîte o lună, două, ba chiar trei în fiecare an. Neputînd dobîndi statutul de locuitor al Capitalei (serviciu, domiciliu), mă alintam uneori în rolul de bucureștean simulat, avînd iluzia unor succese, alteori trăiam dezamăgirile care nu întîrziu a-mi șterge măruntele satisfacții. Nu neg că multă vreme am visat să mă stabilesc la București. Să fi fost, dincolo de dorința explicabilă a unei integrări în mediul literar, magia Centrului, acea apropiere lipsită de precauție a fluturului de flacăra lămpii? Foarte puțintă, deși rezultatul a fost altul decît cel scontat: experiența eșuată mi-a limpezit conștiința de provincial prin predestinare, mi-a ascuțit sensibilitatea marginalizării. Cu atît mai virtuos cu cît nu mi s-a îngăduit, din înalte considerente iarăși politic-ideologice, să mai rămîn nici la Oradea, de unde, dat fiind sistemul socialist-feudal al "orașelor închise", m-am văzut nevoit a mă reîntoarce la Tg-Jiu. Locul unor popasuri (ca refugiat din Ardealul de Nord, apoi din Basarabia natală) ale îndepărtatei copilării, devenit acum (la vremuri noi, nume noi!) Amarul Tîrg. Bucurîndu-mă atît de efemer, prin amăgitoarele scintilații ale unor speranțe ce nu s-au împlinit, Capitala mi-a rămas în memorie ca un capitol trist, dar fără măcar al unei grandori a înfrîngerii. Ca o pierzanie suficient de meschină, ca o periferie a unei existențe hurducate aidoma unei căruțe gonind pe un drum de țară. Centrul dorit care m-a refuzat, a devenit într-o accepție sufletească de rudă săracă, nu mai mult decît o Provincie!

Dar Centrul, vă veți întreba poate, cum rămîne cu Centrul? Să fiu eu oare, azi, un descentrat? Ei, nu chiar... Jocul cu soarta, pierdut într-o primă etapă, prelungită mai mult decît m-aș fi așteptat, m-a silit a trece la măsuri ale supraviețuirii. În condițiile de avarie din Amarul Tîrg, a fost necesar să mă comport aidoma unui om ajuns într-o zonă de climă aspră, prea rece ori prea caldă, să-mi înjgheb treptat un adăpost și să-mi organizez traiul zilnic. N-a fost ușor. Timp de peste douăzeci de ani, dragii mei concitadini cu atribuții de culturnici n-au găsit cu cale să mă solicite sau să mă invite la vreo acțiune culturală, ba, pentru mai mult efect, în zilele unor asemenea programe, primeam, din cercul lor, telefoane batjocoritoare. Amarul Tîrg: variantă agravată a ceea ce, *mutatis mutandi*, a constituit pentru confratele nostru mai în vîrstă întru exil intern, I. D. Sîrbu, Craiova-Isarlîk, oraș, îl citez, "în care execut condamnarea pe viață la (...) anonimat", aidoma unui "lepros". Mi-am dat seama că e mai util să încerc a-mi stabili Centrul nu în hazardul contactelor cu lumea, ci în perimetrul îndeletnicirilor scriptice, în spațiul

vieții lăuntrice. Mai mult ori mai puțin relevant, un Centru a ceea ce pot face, a ceea ce pot fi în această perspectivă personală. Cu sau fără voia contemporanilor, schema unui Centru și a unor periferii introspective. Și parcă pentru a-mi favoriza soluția, s-a ivit în viața mea, în anii din urmă, o mișcare domiciliară aparent descendentă. Cumpărîndu-mi, cu banii obținuți din vînzarea apartamentului din Amarul Tîrg care a aparținut părinților mei, o casă la Tg. Cărbunești, unde-mi petrec din ce în ce mai mult timp, săvîrșesc o deplasare într-un sens s-ar părea că invers celei a fluturului atras de flacăra Centrului. Mă trag spre margine. O coborîre după un urcuș ratat. Găsesc aici o viață semirurală, care-mi amintește de copilărie, cu belșug de verdeață legănătoare, cu animale și păsări care-mi umplu nu numai ograda dar și odăile, cu zări ample care lipseau apartamentului din Tîrg, strîns ca într-o menghină de zidurile blocurilor vecine ce-i răpesc lumina soarelui (stăm și ziua cu lumina electrică). Să fie și un soi de răzbunare *sui generis* față de visul Centrului obștesc? Un fel de "lume răsturnată", care, după cum ne învață unele minți subțiri, reprezintă o față a jocului enigmatic care poate fi deopotrivă al Lumii și al creației? Dar de ce să mergem atît de departe, cînd, chiar în clipa asta, aruncîndu-mi ochii pe fereastră, văd desfășurîndu-se dealurile în vechimea lor supraumană, cu cerul deasupra, cum o lege supremă a tot ce ființează?

Mă mai întrebăți unde aș vrea să trăiesc/să scriu, dacă ar mai fi cu puțintă să iau lucrurile de la capăt. După cum v-am mărturisit, nostalgia Bucureștiului n-o mai am. Centrul de odinioară nu-mi mai spune nimic, sună a gol, în ciuda a ceea ce s-ar cuveni să fie niscaiva "amintiri frumoase", căci și asemenea amintiri pot fi tăiate cu condeiul în textul memoriei, supus periodic corecturii. Constat că nu mă mai atrage nimic acolo, nici măcar sub beneficiul unei "amintiri a amintirii", despre care vorbea – cine vorbea? – nu-mi mai amintesc. Altfel stau lucrurile cu Ardealul, partea de pămînt românesc de care m-am legat cel mai mult. De la un sfîrșit de copilărie pînă adînc în maturitate, m-am aflat în această Provincie plină de duh dar și de-o consistență existențială, de-o carismă a imaginii care m-au fixat pentru totdeauna. Aici mi-am descoperit scrisul, trupul și sufletul, în accepțiile care au rămas. Urgia istorică m-a pus în situația de-a părăsi și aceste meleaguri, hai să zic pe șleau, ale iubirii, prieteniei, poeziei, dar nu ratîndu-le, radiîndu-le din ființă, cum s-a întîmplat cu Bucureștiul, ci conservînd cumva nerealizarea, transmutînd-o într-o feerică potențialitate. Aidoma acelor seminte descoperite în unele morminte antice, care au așteptat acolo în neștire, gata, zice-se, să rodească în continuare, la nesfîrșit...

...m-am jucat întreaga-mi viață de-a Centrul și Provincia. Petrecîndu-mi copilăria în cîteva orașele și la țară, am ajuns la vîrsta de 14 ani la Oradea, Centru ce mi se înfățișă fastuos, pe care-l contemplam năucit de jos în sus la propriu, întrucît îmi pironeam privirile asupra clădirilor înalte, în șiruri lungi, cum nu mai văzusem.

Noua conducere a Uniunii Scriitorilor

În 7 octombrie a.c., în urma numărării voturilor obținute de candidații la președinție (Nicolae Manolescu – 705 voturi; Dan Mircea Cipariu – 196 de voturi), a fost validată noua conducere a Uniunii Scriitorilor din România pentru un interval de cinci ani (2013-2018), în următoarea componență:

CONSILIUL U.S.R. (28 membri)
Nicolae Manolescu – președinte U.S.R.
Varujan Vosganian – prim-vicepreședinte
Gabriel Chifu – vicepreședinte
Aurel Maria Baros (președinte) și Gabriela Adameșteanu – Filiala București Proză
Dan Mircea Cipariu (președinte) și Nicolae Prelipceanu – Filiala București Poezie
Peter Sragher (președinte) – Filiala București Traduceri literare
Victor Gh. Stan (președinte) – Filiala București Literatură pentru copii și tineret
Radu Voinescu (președinte) – Filiala

București Critică și istorie literară

Horia Gârbea (președinte) – Filiala București Dramaturgie

Cornel Ungureanu (președinte) și Lucian Alexiu – Filiala Timișoara

Vasile Dan (președinte) – Filiala Arad

Nicolae Oprea (președinte) – Filiala Pitești

Gabriel Coșoveanu (președinte) – Filiala Craiova

Rita Chirian (președinte) – Filiala Sibiu

Aurel Pantea (președinte) – Filiala Alba – Hunedoara

Marko Bela (președinte) – Filiala Târgu. Mureș

Irina Petraș (președinte) și Ruxandra Cesereanu – Filiala Cluj

Adrian Lesenciuc (președinte) – Filiala Brașov

Angelo Mitchievici (președinte) – Filiala Dobrogea

Corneliu Antoniu (președinte) – Filiala Sud-Est

Leo Butnaru (președinte) – Filiala Chișinău

Cassian Maria Spiridon (președinte) și Gellu Dorian – Filiala Iași

Calistrat Costin (președinte) – Filiala Bacău.

COMITETULUI DIRECTOR (8)
 Președintele USR, **Nicolae Manolescu**

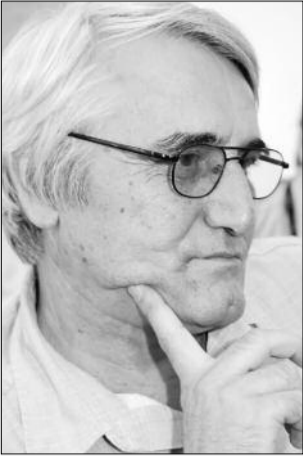
Prim-vicepreședintele USR, **Varujan Vosganian**

Vicepreședintele USR, **Gabriel Chifu**

Aurel Maria Baros, președintele Filialei București Proză

Dan Mircea Cipariu, președintele Filialei București Poezie

Mircea Mihăieș, din partea Filialei Timișoara
Adrian Popescu, din partea Filialei Cluj
Cassian Maria Spiridon, președintele Filialei Iași.

Cronica întârziată

Coordonatele criticii lui V. Fanache

Aparent paradoxal, profesorul clujean nu se înscrie, cu această carte, în linia conservatoare a criticii universitare, ci înclină spre critica de întâmpinare, în prelungirea orientărilor de la Nouvelle Critique. Gaston Bachelard, Georges Poulet, Jean Starobinski ș.a., dincolo de trimiterile bibliografice, reprezintă, așadar, jaloane sigure ale criticii sale tematice și marginal psihanalitice.

Cursul vieții lui Vasile Fanache străbate, simptomatic, o traiectorie sinuoasă. Plecat dintr-o familie de țărani din Dâmbovița – unde s-a născut în 5 aprilie 1934 –, urmează liceul la Buzău și își încheie studiile la Facultatea de Litere din Cluj (în 1958), orașul în care se stabilește definitiv, lucrând mai întâi la Filiala de aici a Academiei Române. Cercetătorul și, mai apoi, universitarul format la școala clujeană tradițională, în preajma unor profesori precum Ion Breazu sau Iosif Pervain, manifesta la începuturi preocupări istorico-literare care vizau reviste și scriitori din Ardeal. După debutul editorial relativ târziu din 1972, cu *Poezia lui Mihai Beniuc* (teza sa de doctorat din 1969), se menține în același spațiu ardelean (de adopție) cu volumele *Revista „Gând românesc” și epoca sa literară* (1973) și *Întâlniri...* (1976). La peste două decenii de la debut, însă, evadează din acest perimetru elevat, dar restrictiv, publicând o carte bine articulată despre Caragiale, considerată pe-atunci de Nicolae Manolescu „cea mai interesantă de până acum a autorului, dar și o contribuție foarte meritorie la înțelegerea lui Caragiale”. Peste încă un deceniu, curba de interes a criticului literar traversează clasicismul românesc, avansând temerar către literatura modernă, reprezentată mai întâi în sfera exegezei de George Bacovia. Studiul despre poetul simbolist, al cărui titlu prelungit indică orientarea tematică (*Ruptura de utopia romantică*) situează, în chip strălucit, lirica bacoviană la confluența simbolismului cu expresionismul. Își continuă periplusul interbelic, când intră în rândul septuagenarilor, cu un studiu original despre Blaga – proba de foc a criticilor ardeleni –, în care vedește (o dată în plus) disponibilități pentru critica tematică bachelardiană.

În *Caragiale* din 1984, deloc tradiționalist în opțiuni metodologice, V. Fanache mută accentul dinspre realismul canonic spre ceea ce denumește *realismul ironic*, considerat consubstanțial textului caragialian, incluzând „concomitent în personaj, fapt literar ori diegeză o pluralitate de sensuri, îndoindu-se de posibilitatea unei semnificații absolute”. Imaginea integratoare a universului configurat prin „jocul ironiei realiste” este descoperită în sintagma comediografului *Lume-lume*, care desemnează „o lume fără identitate stabilă, glisantă, tranzitorie, cu o existență în travesti” sau o „prea-lume”, o lume răsturnată supusă normelor carnavalescului. Datorită ambiguității – atribut specific discursului ironic –, textul caragialesc presupune „un nesfârșit număr de conotații” și, drept consecință, o infinitate de lecturi posibile. Una dintre acestea, una profund originală, propune profesorul clujean care mărturisește în capitolul introductiv, *Caragialiana „lume-lume”,* că își întemeiază demersul analitic pe câteva paradigme fundamentale ce traversează textul „ca niște nervuri estetice”. Aceste paradigme integratoare sunt analizate pe îndelete în secvențele următoare: mania notorietății publice, condiția de marionetă a personajului, duplicitatea sau teatralismul ființei incapabile să devină ea însăși în lume, degradarea sărbătorii în scandal comic, căderea în moft ș.a.

În *Mania notorietății*, exegetul demonstrează, cu probe textuale, că personajul caragialesc – de obicei, om de periferie, mahalagiu – este atras de mirajul centrului și acționează consecvent pe calea parvenirii politice. Fascinația puterii, conchide criticul, „derivă din mitologizarea răsturnată a noțiunii de politică”, întrucât eroii lui Caragiale, nestăpânind sensul exact al cuvintelor, atribuie termenului politică o semnificație inversă „de angajare a societății în serviciul individului”. Remarcând, în continuare, că acțiunea personajelor din comedii sau schițe se concretizează în scandal și petrecere –, „ca unități de acțiune corelative și permutable”, exegetul aplică la tipologia caragialiană grila actanților propusă de semioticianul Greimas: „Personajul caragialian comunică, recurgând la scandal, un limbaj între multe altele, în timp ce aspirația lui neobosită este petrecerea, înțeleasă ca reuniune dionisiacă”. În cadrul lumii lui Caragiale, o lume proiectată grotesc în care „unul îl caută inutil pe

celălalt”, petrecerea cu altul sau petrecerea mulțimii evoluează iremediabil către un spectacol al degradării caracterizat prin carnavalesc și bufonerie. Altă formă proeminentă de manifestare a lumii carnavalizate e reprezentată de trenul de plăcere, „image integratoare” analizată minuțios în capitolul corespondent, *Caragialistul „tren de plăcere”,* cu aplicație la prozele *D-I Goe și Tren de plăcere*. O analiză fecundă îi prilejuiește criticului și motivul nebulunii în secvența *Lumea ieșită din țâțâni*.

Secțiunea inedită a ediției a II-a din *Caragiale* (1997), *Puterea caragialiană*, cuprinde studii publicate inițial, după câte îmi amintesc, în revista „Apostrof” în rama rubricii sugestiv intitulată *Caragiale, „alesul nostru”*. Observând ironic că „ne descoperim, stupefiați, marcați ereditar de personajele lui Cragiaie”, V. Fanache plasează lumea contemporană în prelungirea „lumei-lume” de carnaval. Sub același titlu, se reunesc în această secțiune mai multe glosse și disociații subtil-analitice despre: conotațiile „scrierii pierdute” ca suprapersonaj, conu Leonida ca apologet al „capului marionetă”, motivul vizitei și sublimarea naratorului în „vizitator-idee” ș.a. În glossa din urmă, *Caragiale în... vizită (nenea Iancu)*, exegetul de azi al comediografului interbelic se întreabă retoric: „Devine agasantă sau nu această vizită continuă a lui Caragiale în spațiul nostru existențial?” Deducem că răspunsul este afirmativ și după tonul polemic adoptat în sancționarea unei interpretări a lui N. Steinhardt (despre *O scrisoare pierdută*) care deplasează accentul spre „lumea minunată a echilibrului”. În subtext, considerațiile criticului exprimă dezamăgirea unui intelectual rafinat față de lumea politică actuală care pare să fi intrat în concurență cu lumea de carnaval caragialiană.

Primul product hermeneutic al predispoziției către literatura modernă îl constituie esul *Bacovia, ruptura de utopia romantică* (1994). Aparent paradoxal, profesorul clujean nu se înscrie, cu această carte, în linia conservatoare a criticii universitare, ci înclină spre critica de întâmpinare, în prelungirea orientărilor de la *Nouvelle Critique*. Gaston Bachelard, Georges Poulet, Jean Starobinski ș.a., dincolo de trimiterile bibliografice, reprezintă, așadar, jaloane sigure ale criticii sale tematice și marginal psihanalitice. Urmărind relevarea structurilor interioare, noul exeget al lui Bacovia denotă acribie pe traiectul demonstrației labirintice, în care toate sugestiile de lectură sunt trecute prin filtrul metodologiei hermeneutice moderne. V. Fanache pornește de la premisa că geometria textului – cum se intitulază partea introductivă – descrie la Bacovia „o rotire în descreștere și cădere, sugestie a iminentului crepuscul”. Figura geometrică emblematică reprezentată de *cerc* (cu formele sale de manifestare în textul bacovian: cercul, hora, valsul) indică o mișcare infinit repetabilă și simbolizează spațiul limitat al lumii exterioare/interioare. Întrucât „cercul bacovian polarizează lumea deposedată de orice noroc, abulică, desincronizată de ritmurile vieții și ale universului”. *Pustiul și golul* sunt cele două metafore ale nimicului lumii sau sinelui, traducând vidul antologic, în prima accepțiune, și golul lăuntric, în cea de-a doua. La nivel ontologic, eul poetic rățește în „labirintul eșecurilor succesive” pe un traseu fatalmente dirijat, figurat de „cercuri concentrice regresive”. Finalul călătoriei pseudo-inițiatice este marcat prin întoarcerea în casa-sicriu, simbolizând închiderea cercului și iminența nimicului. În planul formal al diacroniei discursului, atare „degradare a textului bacovian” apare ilustrată între „riguroasa geometrie” din primele volume și deviația cvasi-epigonică spre suprealism din *Stanțe burgheze*, ajungându-se astfel la „autonegarea (aș spune mai degrabă: autopastașă; n.N.O.) unui discurs exercitat în gol”.

Urmărind *metamorfozele cercului* – ca să uzez de expresia lui Georges Poulet la care trimite expres interpretul textului bacovian – vor fi decelate apoi *Înfățișările căderii*, în secvența cea mai substanțială a studiului astfel intitulată. „Damnație, decadentă, cădere” sunt modalități ale

descensiunii care se manifestă discursiv prin: plânsul materiei (ca „revelație negativă a eternității”) și implicit al poetului, banalizarea tragicului și criza de identitate, căderea în/din timp etc. Hermeneutul porcede aici la o minuțios-subtilă analiză a imaginarului poetic marcat de paradigma regresivității. Convingerea sa, judicios argumentată, este afirmată răspicat: „Imaginarul bacovian se subsumează unui absolut paradigmatic: lumea este cădere”. În acest context, V. Fanache nu ezită să-l situeze pe Bacovia într-o poziție sincronă față de lirica expresionistă. Definit ca poet post-decadent, în descendența simbolismului francez, acesta ar uza de o tematică similii-expresionistă fără a putea fi, însă, aliniat curentului ca atare, ci doar climatului care în lirica sa are un nume propriu: *bacovianism*. De sorginte expresionistă sunt revolta bacoviană, antiburghezismul funciar și tema predilectă a orașului crepuscular. Pe această filieră se produce o poezie a crepusculului, corespunzându-i la poetul nostru poezia amurgului care înglobează „viziunea generală a căderii”. Bacovia provoacă o „radicală schimbare de perspectivă estetică” prin cutezanța imaginilor agonice în care omul (și eul creator) apare ca un *cadavru viu* (ori simultan viu și mort). Mai mult decât atât, prin defetismul metafizic și deschiderea spre cotidian, Bacovia renegă utopia romantică care presupune „o decolare din real în ireal”, întrucât în poezia lui „rezonează sunetele de înmormântare ale iluziei sub privirea unei acute lucidități”. Simbolul plumbului a fost cu bunăștiință ales pentru semnificația lui antiutopică, în răspăr și cu preceptele alchimiste. *Plumbul* ar constitui pentru Bacovia (și pentru comentatorul său) gândul conștient al tematiștilor în jurul căruia se centrează toate razele gândirii poetice. Este, cu alte cuvinte, un modul funcțional care conferă omogenitate imaginarului poetic, cu totul diferit de al simbolistilor propriuși. Reabilitarea plumbului ca metaforă vie în spațiul liric – conchide criticul – îi aparține în exclusivitate lui Bacovia. Prin simbolica metalului investit cu identitate poetică, autorul *Plumbului* se înscrie pe orbita crizei, îndepărtându-se de sugestia misterului cosmic a simbolurilor consacrate de curentul care-i premerge, întrucât practică, în stil personal, un simbolism răsturnat.

După poezia crepusculului, criticul ardelean își focalizează interesul înspre un poet al luminii. Cum mărturisește într-un interviu din 2007, V. Fanache l-a cunoscut pe Lucian Blaga în 1958, pe când lucra la Institutul de lingvistică din Cluj al Academiei Române.: „De atunci mi s-a fixat în memorie unul din atributele valorii sale: tăcerea elocventă care îl definea. Cu vorbe puține exprima gânduri de o mare profunzime. Și, totodată, detașate de cotidian”. Această impresie de tinerețe pare să constituie primul impuls al conceperii exegezei de bătrânețe *Chipuri tăcute ale veșniciei în lirica lui Blaga* (2003). În studiul fundamental (introductiv) al cărții sale, V. Fanache pornește de la premisa că Lucian Blaga se dovedește un inovator atunci când promovează *estetica tăcerii*: „Opțiunea pentru arta tăcerii este susținută de Blaga cu o pasiune doctrinară ieșită din comun, din convingerea că drumul poeziei a încetat să mai fie exclusiv drumul cuvântului; mai revelator decât efortul descriptiv sau cel al cunoașterii pare să fie chipul unor înfățișări ale universului și ale ființei umane în manifestările lor obiective, imagini în sine, greu explicabile logic, pur poetice. Cunoașterea mută a existenței prin reducerea limbajului la un rol secund este cu atât mai incitantă cu cât scapă înțelesurilor clare proiectând emoția în spațiul fascinant al necunoscutului, adâncind astfel tăcerea”. Suportul teoretic este aflat în cartea lui George Steiner, *Language and silence*, dar și în seria de teorii despre „poetica tăcerii” (de la Heraclit la Heidegger) care evoluează în paralel cu teoriile despre criza limbajului. În latura teoretică, întemeind analiza, sunt exploatate, mai ales, opiniile blagiene despre relația cuvânt/tăcere din *Aforisme*, conform premisei secunde: „Contribuțiile românești la definirea unei poetici a tăcerii își au →

Nicolae Oprea

critice

Izgonirea poeziei și întoarcerea ei pe furie

I. În vremuri de demult, Platon (în „Republica”) a alungat preventiv poetul nonconformist din cetate, conștient că *poezia are substanță supranaturală și că poetul e transmițător al celor dictate de puterea divină*. În condițiile în care Socrate o tot ținea morțiș cu caracterul supranatural al creației poetice și cu harul divin în nașterea poeziei („*poetul e o făptură ușoară, înaripată și sacră, în stare să creeze ceva doar după ce-l pătrunde harul divin și își iese din sine, părăsit de judecată*”). Platon l-ar fi izgonit pe poet fiindcă își dorea o cetate a lui ideală formată numai de cei educați ca oșteni, în spiritul muritorilor de rând, preaplecați în fața asprimii legilor pământene, al „oamenilor de treabă”, oportuniști, umili, lăudători ai puternicilor zilei (Platon îl accepta numai pe „*poetul care ar imita exprimarea omului de ispravă și care ar spune ce are de spus urmărind canoanele prescrise de când ne-am apucat să-i educăm pe oșteni*”). Cetatea lui Platon nu avea nevoie de poeți liberi, inspirați...

II. În vremuri de azi, criticul Ion Simuț, exasperat, izgonește poezia din literatura română și o trimite la cimitir, chiar dacă ea nu vrea să moară (știți, că degeaba s-a tot clamat moartea poeziei după Revoluție, la noi). Scriam din 2003 că Ion Simuț execută poezia, care e vinovată inclusiv de involuția politică, socială și economico-financiară românească! Poezia aducând apocalipsa! Poezie devenită, pentru el, o... subliteratură! Că trebuia să apară cineva care să încerce să omoare și ceea ce avea literatura română mai bun, mai credibil ontologic – poezia! Și ce e de-a dreptul deconcertant, e că s-a pus sub semnul întrebării (anulând valoarea poeziei românești) și modelul estetic de promovare a ei. În plină „*eră a consumismului*”, Ion Simuț e convins că susținătorii poeziei adevărate (dar fără priză la marele public), puținii critici care îi mai sunt devotați, „*suferă de un idealism estetic anacronic și prost plasat*”... Așa. Trebuie să fii mărginit să ceri și izgonirea poeziei de valoare și să-i acuzi și pe criticii care-i citesc încântați că suferă de... idealism estetic! E de necrezut că s-a ajuns la un asemenea regim de exterminare. „*Poetul este, în lumea consumistă, relicva altei epoci*” („*relicva romantică și neomodernistă*”) – hotărâște același inclement Ion Simuț, fiind extrem de deranjat de „*supremația poeziei*” în literatura română. De ce nu mai poate să doarmă Ion Simuț fiindcă se mai scrie poezie în România? Istoricul Ion Simuț insistă: „*Idealismul estetic neomodernist nu mai are nici o justificare după logica postmodernismului și a pieței, amândouă bazate pe un funcționalism contextual*”! Funcționalism? Acum am înțeles: n-are ea, biata țară, o economie de piață

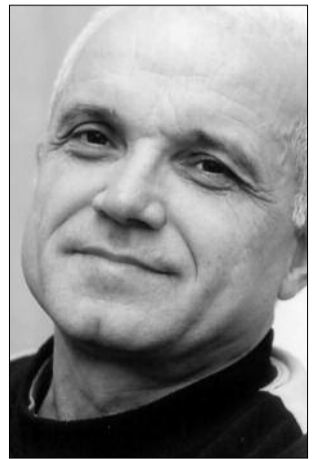
funcțională, cum ar putea România de azi să aibă o *poezie de... piață*, funcțională! Urmarea? Criticul Ion Simuț decretează – „*De aici înainte e interzis să se mai scrie poezie, gata, m-am săturat*”... S-a săturat să fie înobilată limba română prin poezie? Pe eseistul orădean nu-l mai interesează „*construcția pe exclusivitatea criteriului estetic*”! El e convins că „*poezia și critica poeziei sabotează literatura română contemporană*”! Nici mai mult, nici mai puțin, poezia sabotează, de aceea n-are literatura română mari scriitori universali, fiindcă îi pune poezia piedică! Oricum, el nu tine cont că poezia e... înăscută, e un dar, se scrie în chipul cel mai natural cu putință... Ion Simuț dă cu parul: „*Volumele de poezii nu mai au nici un rost... A mai insista, împotriva indiferenței tuturor, cu critica de poezie în toate revistele și în toate suplimentele culturale mi se pare un gest sinucigaș pentru publicațiile respective... Excesul de poezie din manuale și din revistele de cultură e total contraproductiv pentru receptarea celeilalte literaturi, care mai poate fi salvată*”! Cealaltă literatură fiind proza... Și când te gândești că nenorocirea nenorocirilor poeziei românești, deplânsă de Ion Simuț, este aceea că nu mai are... marele public de partea ei! De parcă l-ar fi avut vreodată! De parcă asta e problema poeziei dintotdeauna... Asta e doar problema unei minți înfierbântate, pervertite, „pragmatică”, de critic lipsit de clarviziune, care nu prea are idee „*cu ce se mănâncă*” poezia, n-are de unde să știe ce vrea ea să însemne, de fapt, nici în profunzime, nici la suprafață, o data ce n-are acces la ea. Pe când poezia e doar o chestiune personală a celui predestinat să stea la masa de scris – pe care istoria poeziei române o validează și o asumă sau nu ca valoare... Dar Ion Simuț a fost pus la punct inclusiv de critici, Gh. Grigurcu, de pildă, i-a răspuns că: „*Avem simțământul defel confortabil că teza lui Ion Simuț e mai cinică până și decât discursul proletcultist care, măcar teoretic, nu îndrăznește a atinge, referitor la poezie, atari cote ale nihilismului. Postideologia depășește nu o dată ideologia*”... Izgonită de criticul Ion Simuț, poezia s-a întors pe furie tot timpul, sau n-a plecat deloc, nicăieri, nici o clipă, a rămas în prim-planul literaturii noastre. Fiind un specific al limbii române, să fie performantă prin poezie. Pentru viitor, Ion Simuț ne amenință cu o istorie a literaturii române: probabil, fără poezie...

III. De-ar fi lucrurile atât de simple. Poezia de limbă română s-a tot sincronizat cu poezia occidentală până la Revoluție, s-a reproșat. Azi, poezia română nu mai are cu cine să se sincronizeze, putând da lecții inclusiv poezilor Occidentului anglo-american-canadian (arătați

cu degetul, la adresa optzeciștilor, deveniți sursa lor de inspirație în secolul trecut)... Voi reveni, că e un subiect sensibil.

*

Marți, 22 octombrie 2013 am fost invitat la Craiova, la „Scriitori la Tradem”, proiect inițiat de Nicolae Coande, în colaborare cu Casa de cultură a Municipiului Craiova, „Traian Demetrescu” (manager: Cosmin Dragoste). N-am mai fost până anul acesta la Craiova. Nu știu la a câta ediție a ajuns această manifestare literară organizată de admirabilul premiant N. Coande, dar am reținut din anunț lista: *În cadrul întâlnirilor desfășurate începând cu anul 2010 sub auspiciile literaturii de calitate au fost invitați până în prezent numeroși scriitori români care au susținut recitaluri poetice sau conferințe despre activitatea lor literară: Gheorghe Grigurcu, Nichita Danilov, Radu Aldulescu, Marian Drăghici, Mircea Bârsilă, Claudiu Komartin, Sorin Vidan, Vasile Baghiu, Peter Sragher, Paul Vinicius, Bogdan Ghiu, Adrian Mihalache, Michael Astner, Dumitru Ungureanu, Ioan Es. Pop, Radu Vancu, Dragoș Varga, Dan Sociu, Peter Waugh, Dan Stanca, Anton Jurebie*. De ce mi-o fi venit și mie rândul? Am înțeles că eu am fost *primul invitat al toamnei 2013 în cadrul proiectului cultural „Scriitori la Tradem”, după ce N. Coande abandonase acest proiect și Cosmin Dragoste (nou manager la această casă de cultură, deocamdată e interimar; e prezentat ca lector universitar doctor la Departamentul de Studii Anglo - Americane și Germane al Universității din Craiova și autor al mai multor cărți și studii; sunt cărți care spun prin titlu totul: „Rolf Bossert – un mic killer al strașnicului cotidian”, alta „Herta Muller – metamorfozele terorii”)* l-a rugat să-l reia. Am susținut aici conferința „Izgonirea poeziei și întoarcerea ei pe furie”. Am citit poeme, am fost norocos (dar și inhibat în relația de comunicare publică directă) că între cei prezenți au fost universitarii critici (cu studenți ai lor) Gabriel Coșoveanu (o mare surpriză pentru mine, prin generozitatea dată de gol aici) și Gabriela Gheorghiușor (o frumusețe). „Fermentul” N. Coande (secretar literar la Teatrul Național din Craiova, post ocupat și de I.D. Sârbu), până să sosesc eu, a mai patronat „Colocviile I.D. Sârbu” (la a V-a ediție, cu invitați de primă mână, pe 11 octombrie) și-l avusese invitat pe 13 octombrie la Teatrul Național din Craiova (în cadrul „Întâlnirilor SpectActor”; *SpectActor* e o publicație de lux coordonată de N. Coande; aceste întâlniri sunt dedicate vedetelor publice) cu istoricul Lucian Boia...

Și când te gândești că nenorocirea nenorocirilor poeziei românești, deplânsă de Ion Simuț, este aceea că nu mai are... marele public de partea ei! De parcă l-ar fi avut vreodată! De parcă asta e problema poeziei dintotdeauna...

Liviu Ioan Stoiciu

—> începutul în publicistica lui Blaga”. După care sunt trecute în revistă, gospodărește, opiniile curente, fie și liminare, privitoare la poetica tăcerii ale lui Adrian Marino, Nicolae Balotă, Vera Călin etc.

“Tăcerea este umbra unui cuvânt” – este aforismul blagian care devine principiu ordonator al studiului. Dacă metafora-concept pe care se întemeiază filosofia și estetica lui Blaga, misterul, își află echivalentul poetic în tăcere, metaforele revelatorii devin chipuri ale veșniciei. “«Tălmăcite» în stihurile poetului, aceste chipuri tăcute ale veșniciei, aceste imagini, depășesc cuvântul apropiindu-se de transcendență”. Fără a profesa metodic mitocritica, V. Fanache uzează de o sugestie venită de la Gilbert Durand (din *Figuri mitice și chipuri ale operei*) spre a-și ordona materia teoretică și analitică în jurul “chipurilor” înțelese ca imagini “tăcute ale veșniciei”. Mai apoi, o frază sugestivă din opera fundamentală a lui Ernst Robert Curtius despre literatura europeană (“Creația întreagă, dar și omul lui Dumnezeu sunt cărți ale Domnului”) este valorificată spre a pune semnul egalității între metafora cărții transcendente și *chipurile tăcute ale veșniciei*: “Cartea cu pagini nesfârșite a naturii

are un singur autor, în cazul lui Blaga, pe Marele Anonim, el însuși o taină apărută de cenzura transcendenței, în structura cosmică. Expresie a misterului absolut, el oferă omului această carte cu chipurile (imaginile) enigmatice ale lumii, provocându-l s-o «tălmăcească»”.

V. Fanache este convins că “opțiunea pentru tăcere” reprezintă, în cazul tuturor poemelor bliagene o “viziune estetică deliberat asumată”: “Imaginea de fundal, tăcerea definește cosmosul, lumina, focul, apa, pământul și cerul toate componentele universului și toate ipotezele ființei umane (iubirea, suferința, tristețea); de la tăcere plecând se structurează discursul liric al lui Blaga și tot spre tăcere converg sensurile poetice finale”. Prin urmare, se anexează studiului-pilot al cărții alte zece studii cvasi-independente, cu titluri expresive ce completează tematic teza ordonatoare. Sunt reliefate, cu arguție analitică nutrită din Gaston Bachelard, soluțiile poetice găsite de Blaga. De pildă, poetul refuză a susține transcendența goală pe urmele lui Nietzsche (“Dumnezeu e mort”), aflând soluția în descoperirea unui dialog “fără cuvinte” între lumea cerului și lumea terestră. Sau, privitor la metafizica iubirii: “Soluția găsită este de a se

abandona «arderii» mistuitoare, renunțând la cuvintele sterile pentru a sfârși «arzând»”. Cu aceeași finețe analitică, demonstrată în *Bacovia. Ruptura de utopia romantică*, profesorul clujean uzează în *Chipuri tăcute ale veșniciei în lirica lui Blaga* de o strategie complicată a lecturii care conduce către profunzimile textului bliagian.

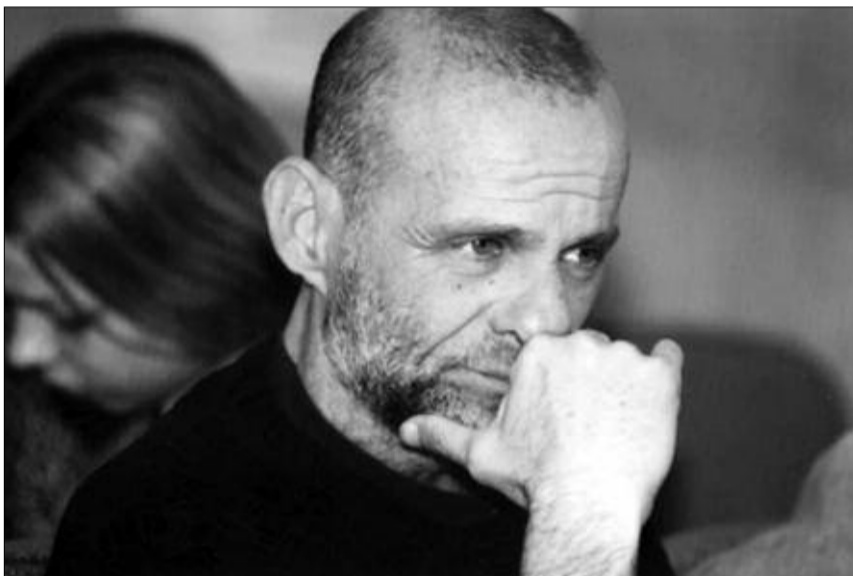
Reeditarea acestei cărți de căpătâi în 2011 reprezintă ultima ieșire în agora literară a criticului clujean care se retrăsese din viața culturală a orașului în ultimul timp. Printr-o ciudățenie a destinului, Vasile Fanache a trecut în neființă, înainte să intre în familia octogenarilor (în 13 octombrie 2013), la numai o lună după ex-doctorandul său Petru Poantă, confratele meu echinoxist grăbit să treacă Dincolo. Îmi amintesc cu strângere sufletească cum ne îndreptam amândoi cuprinși de bucurie și elanuri academice, în anii '90, spre biroul bonomului profesor (Petru renunțând după primele referate, dar încheindu-și lucrarea într-un studiu pertinent despre Cercul Literar). Au rămas doar cărțile. Cel puțin prin cele trei eseuri monografice despre Caragiale, Bacovia și Blaga, V. Fanache va rămâne un punct de reper în istoria literaturii române.

RADU ALDULESCU:

„Scopul vieții mele este mântuirea prin lucrul de zi cu zi, în care scrisul e cel mai important”

(urmare din numărul trecut)

- Vorbești cu o anume duiosie despre unele dintre personajele tale. E cel mai ușor să îți închipui de pe margine, că autorul pune mult din el într-un personaj... Exercițiul acesta l-am făcut și eu citind „Amantul colivăresei”..., dar știam că nu e afit de simplu totul. Te văd mai degrabă

un inocent care plonjează în zona tulbure a vârstelor... Ce rol a jucat Eros în tot ce s-a întâmplat odată cu maturizarea ta? Odată cu filele care se așterneau într-o logică proprie, inexplicabilă altora...

- Pe lângă documentare, cunoaștere amănunțită a lumii despre care scrii, romanul presupune și o cât mai puternică empatie, dragoste față de acea lume. O dragoste care tinde să te identifice cu acea lume. Intri adică în acea lume și riști să nu mai poți ieși... În sfârșit, este vorba, cum am mai spus, de acea cunoaștere a inimii, pe care i-o formează cititorului marea literatură și care este totodată instrumentul principal al scriitorului. Orice autor pune într-adevăr mult din el în personaje. Uneori până într-atât încât pare că a făcut dintr-un personaj un alter-ego. Lucrurile sunt desigur ceva mai complicate. Îți atrag totodată atenția să nu omiți majuscula din titlul „Amantul Colivăresei”. Colivăreasa nu-i o meserie, se vede asta în roman, ci un numeporeclă, care derivă din soțul defunct al respectivei, Colivaru. Colivaruului dascăl la biserică viața lui, i se spunea așa deoarece era bârfit cum că ar crește porci cu coliva de la pomeni... După cum probabil ai observat, povestea are multe îmbârligături (noduri) care cer o atenție sporită din partea cititorului. Ce să mai spun de editor sau redactor, care la prima ediție a pus așa, colivăreasa, fără majusculă, și a cam rămas așa... În destule privințe oi fi fost inocent (după 40 de ani am cunoscut un scriitor viu, bunăoară sau după vârsta de 55 de ani s-a întâmplat să intru pentru prima dată în amfiteatrul Facultății de Litere etc.), dar în destule m-am maturizat înainte de vreme (am intrat prima dată într-o sală de box la 13 ani, am început să lucrez în fabrică la 19, la 22 de ani m-am însurat și am avut o familie și așa mai departe). N-aș vrea să dau curs ispitei de a-ți răspunde printr-un eseu pe tema inocenței și maturizării mele timpurii. Oricum în lumea parțial descrisă în „Amantul Colivăresei” am copilărit, mi-am petrecut tinerețea, am trăit până la jumătatea vieții, m-am format ca om și scriitor. E o lume la care țin foarte mult, de care tinerii din ziua de azi n-au habar, nu vor să știe de ea, iar când se întâmplă s-o vadă în cărți ca ale mele li se pare aberantă și neverosimilă. Mă refer și la unii critici tineri, cărora le repugnă genul meu de expresivitate. E o lume la o adică majoritară, și pe vremea comunismului și acum, ceea ce am putea numi România profundă. N-au subscris la ea sau au

strâmbat din nas în proximitatea ei și cei de o vârstă cu mine, scriitori eventual, ale căror referințe la viața cotidiană din comunism se rezumă la cozi, penurie de alimente și la frigul din locuințe, agrementate eventual cu bluful rezistenței prin cultură... Eu am trăit și trăiesc, vreau să cred, altceva; am încercat și încerc să convertesc în literatură, acel altceva. Sunt sigur că mi-a ieșit, iar dacă există cititori care au perceput mesajul și au rezonat, cu atât mai bine. În ce măsură reiese inocența sau maturitatea mea din acest mesaj, tu, ca cititor, poți decide.

Ce rol a jucat Eros? Un rol decisiv, în nașterea mea, în maturizarea mea și-n toată viața mea. Erosul presupune un anume fel de comunicare-relaționare, care are în subsidiar iubirea de semen în sens creștinesc și iubirea în general față de toată opera Creatorului nostru. Pe urmă de acolo ne tragem, din păcatul originar al protopărinților noștri, care le-a atras căderea în lume. Totodată ne tragem din minciună și fratricid. E bine să nu uităm, să conștientizăm originea asta cât mai des, cum o fac altminteri marea literatură și marile romane.

Filele care se aștern într-o logică proprie, da, acea logică ține de o anume concepție și compoziție având o poeticitate specifică. De aceea aș spune despre roman că e un gen total, care include toate celelalte genuri literare. Ca să poți face un roman, trebuie să știi să faci multe și nu doar din cele decurgând din literatură.

- Pui undeva un diagnostic necruțător. Spui cam așa: valoarea nu garantează întotdeauna dreptul de a continua, este mai degrabă un obstacol...Și întâmplările vieții tale s-au ținut în așa fel, cu plecări, întoarceri, domiciliu nesigure, cu senzația de foamant atroce. De unde puterea de a o lua de la capăt, pentru Racul sensibil, care sondează fără odihnă lumile lui întunecate?

- Valoarea este într-adevăr un obstacol, care-ți blochează dreptul de a continua. Trebuie să treci totuși de acest obstacol. De unde puterea s-o iau de la capăt pentru Racul sensibil?... De la Dumnezeu, desigur, toate ne vin de la El, atât încercările cât și puterea de a le face față. Uităndu-mă înapoi, rememorând, o îndeletnicire specifică scriitorului, realizez că pe traseul celor mai grele încercări, când nu mai vedeam cale de scăpare, Dumnezeu a fost lângă mine și m-a salvat.

- Ai scris un număr consistent de romane într-un timp relativ scurt. Orgoliul nu e de lepădat. Au venit alte generații de prozatori. Apar puncte de vedere opuse. Și polemici cu sare și piper. În ce fel s-a schimbat, se schimbă mizele prozei?

- Am publicat opt romane într-un răstimp de nouăsprezece ani. Mi-ar fi plăcut să am productivitatea unui Breban sau Dan Stanca. Poate că la un moment dat nu voi mai scrie articole de opinie culturală și interviuri, ca să am mai mult timp și energie pentru romane. Orgoliul este într-adevăr greu de lepădat. În ce mă privește însă, el trebuie lepădat cu orice preț. M-am scuturat de orice urmă de orgoliu din instinct, de când mă știu, totodată a fost poate cel mai important lucru pe care am reușit să-l învăț de când am început să contez ca scriitor, să nu dau curs ispitei și păcatului trufiei. Scriitorii sunt în general foarte expuși și – bine de observat – mai ales cei mediocri. Pe de altă parte, a fi scriitor în România acestor vremuri e un caz aparte, care-ți procură umilință pe mai multe căi, ceea ce ar fi un avantaj în privința evitării păcatului trufiei.

Ceea ce tu numești mize ale prozei, eu echivalez cu canonul valoric al prozei și romanului modern, care nu s-a schimbat de la Flaubert, Tolstoi, Kafka, Joyce, Llosa și Garcia Marquez încoace. Nu s-a schimbat în pofida cruntei falsificări/pervertiri la care l-au supus prozatorii textualiști optzeciști, reconverțiți după revoluție la postmodernism, iar pe urmele lor au călcat tinerii minimaliști de mai încoace. Mizele prozei le-au fixat așadar de-a lungul a mai bine de o sută de ani cei invocați anterior, părinții și

novatorii romanului modern, iar acestea decurg îndeobște din greutatea temei, epicitate, tensiune dramatică, acțiune, personaje, univers uman și altele. Ce să ne facem totuși că respectivele mize lipsesc tocmai nominalizatului României pentru premiul Nobel, care se consideră expatriat și se teme să nu fie linșat pe stradă, probabil de fanatici antibășiști... Culmea e că-i foarte căinat de capii sistemului cultural și luat în serios – poporul asta de milogi nu-și merită valorile... Am auzit și-am văzut și scris, sub semnătura unor elite culturale, milogi pe la curțile puterile politice. Oricum chestia asta cu nominalizatului Nobel ajuns un soi de dizident din prea multă dragoste față de clasa politică, e cea mai cruntă cacealma pe care a suferit-o vreodată mediul nostru literar, care derivă altminteri din dezastrul general și din haosul valorilor, pretându-se la o adică la a fi numit cu termene precum schimbări de mize.

- Pe ce te bazezi când spui așa: „centrul de putere al literaturii a rămas în comunism”? Este știută exigența ta când alegi numele prozatorilor importanți...

- Imediat după evenimentele din decembrie '89 am fost foarte sigur că literatura, odată eliberată de cenzura ideologică va irupe și va înflori pur și simplu. M-am înșelat. Literatura în regim de libertate a fost mai multă și mai variată decât în comunism, dar a generat totodată un haos al valorilor ce a produs și întreținut o veștejire de un anume fel, așa încât după douăzeci și trei de ani, constat că n-au mai apărut scriitori de talia unor Eugen Barbu, Marin Preda, Constantin Țoiu, Nichita Stănescu și alții asemenea lor. Aceștia erau scriitorii naționali, cei mai valoroși, cu o imagine și un statut pe măsură. Ce a pus în locul lor sistemul cultural actual? Păi Liiceanu, Pleșu, Patapievi, Oișteanu, Tismăneanu și alții asemenea lor, plus, desigur, un nominalizat Nobel fost poet căruia i se întreține cu bani grei iluzia c-ar fi scris o trilogie romanescă capodoperă, când de fapt el n-a scris și nu va fi în stare niciodată să scrie un roman. Cum-necum, am mai spus-o, omu-i praf și pulbere față de cei invocați mai devreme, pe care-i consider până una alta că formează centrul de putere al literaturii române. Mai mult chiar, omu-i sub cel puțin zece prozatori și zece poeți contemporani, mulți dintre aceștia intens obscurizați.

Știuta exigență pe care mi-o atribui mi-a fost foarte adesea luată în nume de rău. Mediul literar actual e prea plin de trepăduși, lingăși și mediocri care fac legea și de aceea arată cum arată, mai rău decât pe vremea comunismului chiar. Exigența mea, ceea ce tu numești exigență, vreau să cred că-i o expresie a cunoașterii. După aproape treizeci de ani de citit și scris literatură aș avea pretenția ca barem atât lucru să fi învățat, să deosebesc o carte proastă de una bună sau foarte bună și să recunosc capodopere eventual. Să recunosc de asemenea potențialul unui autor citindu-i zece pagini, o carte sau mai multe.

- Într-un timp nu prea îndepărtat, a existat un interes pentru literatura memorialistică. S-a spus că aceasta ar pune în umbră ficțiunea. Cărțile despre închisorile de la noi au avut și ele partea lor în redefinirea unui tip de emoție. Ai scris de curând despre Dumitru Bordeianu. Nu i-am găsit cartea. Ce ne mai spun azi, asemenea cărți?

- Dumitru Bordeianu a publicat în 1992 două volume de memorii în care povestește pătimirile sale de șaisprezece ani în închisorile comuniste, care cuprinde și experiența de victimă a experimentului de la Pitești. Acest om și alții precum Valeriu Gafencu sau Ioan Ianolide, care și-au petrecut ani grei în închisorile comuniste, siliți fiind să-l nege pe Dumnezeu sub presiunea unor torturi inimaginabile, unice în inventivitatea atrocităților în tot lagărul comunist, sunt niște eroi martiri și-n ultimă instanță niște sfinți. Consider că datorită lor Dumnezeu încă mai ține în ființă acest neam, iar faptul că memoriile lor n-au mai fost reeditate și chiar dacă au fost nu sunt promovate, spune multe despre ce se întâmplă acum în România.

Imediat după evenimentele din decembrie '89 am fost foarte sigur că literatura, odată eliberată de cenzura ideologică va irupe și va înflori pur și simplu. M-am înșelat.

intervi

Colocviile Argeșului

Speranța și energiile ei

Poate că cea mai frumoasă poveste din mitologie este *povestea speranței*. Și ca orice poveste (eternă) continuă să hrănească spiritualitatea lumii, are savoare, energie, abundență. Are propria ei realitate, chiar dacă este iluzorie, imaginativă, o realitate care așteptăm/*sperăm să fie*. Vechii greci spuneau că Prometeu a început să fabrice oameni aproape perfecți din lut, imitând puterea singulară a lui Zeus și dorind să le insuflă viață. Zeul suprem s-a simțit ofensat și a dorit imediat să se răzbune, folosindu-l pentru planul său pe Hefaiistos, meșterul neîntrecut (zeul focului și al fierarilor/sculptorilor/artizanilor). L-a pus pe acesta să meșteugărească o cutie din metal în care zeii să pună laolaltă toate relele lumii. Când a venit rândul Atenei (zeița înțelepciunii), aceasta, într-o clipă de inspirație, a adăugat în cutie *speranța*. Zeus și-a urmărit planul și i-a hărăzit lui Prometeu o soție, Pandora, oferindu-le acestora inclusiv cutia cu daruri, devenită *cutia Pandorei*. Ei însă nu s-au grăbit să deschidă cutia, doar fratele lui Prometeu mai nerăbdător și mai curios a făcut gestul, eliberând fără voia sa și fără știință toate relele posibile care s-au răspândit în lume iremediabil. Văzând amenințarea, el s-a grăbit să pună capacul, dar a închis astfel pentru totdeauna înăuntrul speranței.

Mitul acesta apare în timp ca un mit *inepuizabil*. Până (în)spre modernitate lumea în sine era privită ca o *cutie a Pandorei*, iar în post-modernitate *omul însuși* se identifică cu aceasta, într-o analiză fără concesii, pentru că speranța se află întotdeauna înlăuntrul nostru, nu în afara noastră. Negocierile ei cu neîncrederea, cu îndoielile și mai ales cu luciditatea, consideră psihologii, sunt permanente, fidele și subtile. Pentru că ea vede, cum spunea Charles Caleb Colton, *invizibilul, ea simte intangibilul și împlinește imposibilul*. Promisiunile ei sunt incerte, nesigure, dar sunt constante și liniștitoare. Speranța este întotdeauna calmă, are complicitatea așteptării și e mereu dispusă să preia încercătura dorințelor noastre cele mai ascunse, a *mărturisitorilor și a nemărturisitorilor din noi*. Relația ei cu zonele sufletești profunde sunt cu adevărat provocatoare, ea reușește să atingă ce pare de neatins, să realizeze ce nu pare posibil de realizat, se adresează contextului care nu se vede, care se conturează numai virtual, realul ei prinde contur într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat. Speranța se comportă ca un prieten cu care putem să vorbim orice, cere dezinvoltură și presupune sinceritate. Ne susține necondiționat. Cele mai fertile relaționări cu speranța sunt însă cele moderate, cele sprijinite pe inspirația realistă, care nu intră în conflict deschis cu rațiunea. Ne amintim că am învățat din bătrâni faptul că speranța nu trebuie să fie *oarbă*, iar unii înțelepți spun că *este mai bine să-ți pierzi speranța decât să-ți pierzi timpul sperând*. Gândirea critică semnalează că nu există un timp anume pentru speranță, dar, în schimb, există un timp pentru noi, iar el este neînduplecat, cere rigoare și organizare, altminteri ia totul în devălmășie. Congruența dintre căutare și credință este calea cea mai agreabilă și mai sigură a speranței. Energiile ei par atunci inepuizabile, vindecă sentimentele confuze, anulează tristețea, domină stările de abandon ale dorinței. Când dezarmăm, când suferim, când nu (mai) vedem soluția/ieșirea din impas, speranța ne recuperează, ne (re)întregește, ne redă nouă înșine. Uneori, se spune, ea generează *miracolul*. Când știința își termină resursele, când cunoașterea își declară

limitele, speranța în miracol este de multe ori singura așteptare și ea poate chiar să-l provoace. Cu cât credința este mai puternică, cu cât dorința este mai intensă, cu atât Universul însuși *intervine miraculos* în rezolvarea diverselor situații problematice. Speculații sau nu, mulți oameni afirmă că au trăit miracolul prin intermediul speranței, iar ea a însemnat dăruire, credință și răbdare. Teologii cunosc cel mai bine acest lucru, speranța lor este Isus, este *Speranța care a învins moartea însăși*, somnul veșniciei care este asemenea infernului asupra căruia Dante avertiza lapidar: *voi ce intrați, lăsați orice speranță*.

Traversăm cu toții mai ales în ultima vreme crize motivaționale, încremenim deseori în apatie și înfruntăm *depresii firești ale curajului*. Când în interiorul ființei noastre devenim letargici, indiferenți, lipsiți de entuziasm, atunci avem cu adevărat nevoie de speranță. Ea ne însoțește de la faptele de viață cele mai mărunte, până la lucrurile esențiale care ne restabilesc. Nu există speranță mai importantă decât viața, de aceea uneori ultimele ei energii se coagulează pentru a o susține pe aceasta, pentru a o însoți, pentru a o păstra. Cine își pierde de tot speranța nu poate trăi și nici nu poate fi fericit. Tudor Argezi credea că ea este un vis cu ochii deschiși, un bine care aparține zilei de mâine și nu zilei de azi, prin urmare o *iluzie*. Dar este o *iluzie sigură*, care poate lumina bezna (Robert M. Hensel), și nu cere nimic în schimb în afară de voința individului de a o găzdui, de a-i oferi un cuib/un ungher sufleteș. De-acolo, sclipirea ei face drumul oricui să pară *posibil* și să pară mai luminos. Lumina speranțelor nu costă nimic și ajunge pentru toată lumea. Speranța redă pofta de viață, stimulează, impulsionează, schimbă modul de a privi lucrurile chiar și atunci când obiectivele noastre sunt complicate și greu de realizat. Dacă gândurile negative și scepticismul nu creează presiuni asupra speranței, ziua de mâine, oricât de incertă, va deschide *ușa dimineții* (și) pentru noi. Trebuie să fim conștienți că orice greutate a prezentului trece, totul se schimbă fără încetare și oricare ordine, a noastră și a lumii întregi, se recompune. Și că totdeauna există mai mult decât vedem, mai mult decât auzim sau de cât ni s-a dat *prilejul* să simțim, fie în plus, fie în minus. De aceea este bine să (ne) cultivăm, să (ne) protejăm, să ne recăpătăm speranțele atunci când acestea ne părăsesc. *Speranțele lucide*, ponderate, justificate și/sau justificabile, de care avem mereu nevoie în bagajul zilei de mâine. Giacomo Leopardi spunea că *este bine să sperii mai puțin decât prea mult, fiindcă prea mare speranță te face să fii nesocotit și-ți provoacă mai multă neplăcere atunci când nu ți se împlinesc așteptările*.

Poate că scâldătoarea biblică, Betezda, este *scâldătoarea lumii* în fața căreia așteptăm neputincioși să ni se îndeplinească dorințele și uneori numai speranța ne salvează sau ne vindecă. Trebuie doar să ne păstrăm consecvenți și obligatoriu *încrăzători*. Mai ales acum în/ din perspectiva lumii contemporane, când ontologia s-a complicat, iar gândirea omului modern a devenit paradoxală. Azi, când istoria nu ne mai oferă prea multe speranțe, iar societatea le ucide încet și pe cele pe care, poate, le-am cunoscut și care (încă) supraviețuiesc. Când perspectiva omului s-a redus la el însuși. Așadar, Cutia Pandorei este un fel de legendă a omului, iar povestea speranței este de fapt o frumoasă *poveste a vieții*.

- Pe pagina ta de facebook, găsești o asemenea mărturisire: te regăsești în ofurile muzicii lui Dolănescu sau Maria Ciobanu... Să fie "naturelul simțitor" de vină? Ai și alte preferințe?

- Mi se pare cam tendențios spus că mă regăsești în ofurile muzicii lui Dolănescu sau Maria Ciobanu. Mi-au plăcut și-mi plac, am rezonat. Mai ales pe vremuri, pe vremea tinereții mele erau reprezentativi pentru spiritul țărânimii muncitoare majoritare în țara asta. Ei erau pentru munteni și olteni (mai erau și alții), în timp ce pentru țigani erau Gabi Lunca și Romica Puceanu și alții. Romanele mele sunt pline de țărâtimea muncitoare și spiritul ei. Ceea ce numesc țărâtimea muncitoare este o lume compusă din oameni care se perindă de la sat la oraș și invers muncind mai ales cu brațele, la munca câmpului, în fabrici și pe șantier. În comunism acestei lumi i se găsește un rost și-un trai de amărălă care în postcomunism s-a spulberat transformându-se în altceva, deosebit de ce a fost doar prin faptul că amărălă s-a accentuat. Cuțitul e mai la os decât pe vremuri. Omul s-a risipit și s-a transfigurat și acea formă de cultură pe care o propagau cântăreții pomeniți mai sus. Muzica aia s-a turcit, transformându-se în ceea ce numim manele. O formă de subcultură reprezentativă pentru spiritul poporului român din aceste vremuri, pe care o prefer totuși pseudoculturii reprezentate de așa-zisele elite culturale naționale... Îmi mai place folkul, mai ales acela practicat de Nicu Alifantis, care potențează prin muzică poezii precum Nichita Stănescu sau Emil Brumaru.

- Nu aș reveni asupra susținerii statutului de scriitor profesionist, despre care vorbești cu atâta patos... Ai scris despre asta cu tristețe, mai rău, fără speranță... Dar văd că dăruiești ceva din generozitatea ta când scrii despre Cristian Meleșteu sau Nicolae Stan. Nu se mai poartă zicerea de bine între scriitori. Foarte rar... Uite că acum, pe Mezzo, bătrînul dirijor sărută pe rând membrii unui quartet. Și totuși...

- N-am avut neapărat în vedere dacă se poartă sau nu zicerea de bine între scriitori, când am scris despre Meleșteu, Nicu Stan sau Șerban Tomșa sau alții. Primul lucru pe care l-am intenționat a fost o recunoaștere a valorii unor prozatori mai mult sau mai puțin obscurizați de critică, ca să nu mai spun de felul cum îi promovează editurile. În ce mă privește, și dimpreună cu mine facem parte dintre victimele colaterale ale sistemului. Niște scriitori valoroși care ar merita mai multă recunoaștere și promovare națională și chiar prin traduceri. Până acolo însă e foarte mult. Majoritatea acestor scriitori își scot cărțile pe banii proprii, în tiraje confidentiale.

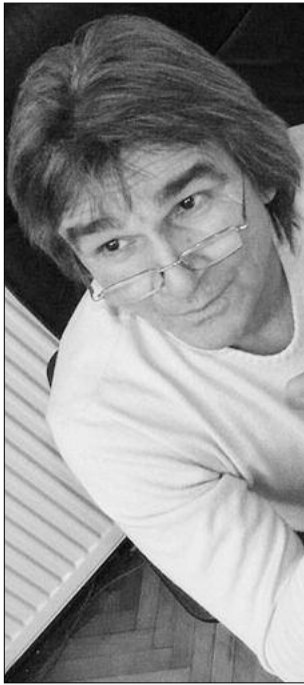
- N-am avut habar că ai colaborat cu Pintilie la "Terminus Paradis", și că istoria s-a terminat prost, așa cum spui în interviul acordat Andrei Rotaru. Ba, zici că niciodată... Bine... Dar ce filme îți plac? Cele de mai demult? Din filmele de azi, până unde ajung curajul, forța, emoția de care sunt în stare actorul, regizorul? Asta o dată. Mai e ceva: fă câteva enunțuri despre tine care să înceapă cu da, fără negație... Ca să-i derutăm de-a binelea pe cei care te citesc, poți să spui un vers care nu îți dă pace. Fiindcă, nu-i așa, literatura adevărată, scriitorul adevărat, ne declară în felul lor, război...

- Istoria colaborării mele cu Lucian Pintilie s-a terminat bine pentru el în sensul că a luat un premiu internațional important cu filmul pentru care i-am dat povestea cu tot cu personaje și numele lor, din „Amantul Colivăresei”. În urma respectivului premiu, Premiul Juriului al Festivalului de la Veneția, eu nu m-am prea ales cu nimic. Maestrul Pintilie adică, și-a cam bătut joc la plată. Ceea ce se întâmplă în cinematografie în felul cum este răsplătită munca de creație efectivă, nu diferă prea mult de ce se întâmplă în sistemul editorial, unde autorul câștigă mai puțin decât o femeie de serviciu dintr-o editură.

Ce filme îmi plac? Ar fi prea mult ca după ce ți-am făcut capul mare vorbind despre cărți și scriitori, să fac același lucru dându-mi cu părerea despre filme. Să încerc totuși să emit un principiu narativ și deopotrivă estetic. Dacă romanul nu se poate lipsi de dimensiunea spectaculoasă a poveștii, filmele cu atât mai mult nu pot face abstracție de această dimensiune. Vezi toate filmele capodopere ale neorealismului italian din anii 50-60, vezi opera lui Almodovar și multe altele... Asta în vreme ce tinerii noștri regizori premiați la festivaluri internaționale, par să-și revendice prin producțiile lor minimaliste dreptul la plictis și autism, cu pretenții de cinematograful de artă nejustificate în ce mă privește. Deși aflați la poli opuși, succesul din epocă al unui Sergiu Nicolaescu se aseamănă foarte mult cu succesul unor Cristi Puiu, Mungiu sau Porumboiu. Toți mimează ceva, deoarece practic nu prea au nimic de spus. Filmele românești care mi-au plăcut au fost făcute după cărți bune: *Moromeții, Iacob, Codin...*

Toate răspunsurile mele de pînă acum, observă, conțin mai ales enunțuri despre mine, așa că nu văd rostul să supralicitez. Totodată, nu pot emite versuri la comandă. Literatura adevărată declară război fără doar și poate. Cui însă? Asta ar fi o altă discuție, mai lungă poate decât a noastră.

Interviu realizat de LUCIA NEGOIȚĂ

CXLVII

Când ți se face dor de-o mângâiere
Și nu te mai mângâie decât vântul,
Când doar o-mbrățișare ai mai cere
Și-n brațe te-ar lua numai pământul,

Când vrei să ai pe cineva aproape
Și te apropii tot mai mult de foc,
Când vrei de lacrimi inima să scape
Și doar în ape ți se face loc,

E vremea să te-ntorci în elemente,
În tine însuși, cel nemărginit,
Să dai uitării gând și sentimente,
Iubirii – vamă tot ce ai iubit.

Și-n locul tău va fi un loc de veci,
Un gol fierbinte-n vânturile reci.

CXLVIII

Poți construi orașe-n lumea toată,
Poți înălța o lume, într-o clipă,
Dar nu poți face inima să bată:
Iubirea singură se înfiripă!

Poți stăpâni popoare, continente,
Poți domina întregul, nesfârșirea,
Dar n-ai să poți să vindeci sentimente:
E prea stăpână însăși preaiubirea!

Poți face întuneric și lumină,
Poți naște și ucide prin cuvinte,
Dar nu poți face morții să revină:
Numai iubirea trece de morminte!

Și poți trăi-n trecut și-n viitor,
Dar mori mereu în marele tău dor!

CXLIX

Puțină fericire e-n iubire,
Însă mai multă nu îți poate da
Nici gloria bogată-n strălucire,
Nici preasăracă bogăția ta.

Și pentru-acest puțin tot mai puțin,
Pe care timpul îl împruținează,
Dai tot ce ai în suflet mai sublim
Și tot ce-n trup ai astăzi mai de vază.

Dai totul doar pentru a fi pe plac
Și într-o zi puținul se termină,
Se cascade golul, simțurile tac
Și gândul se întunecă-n lumină.

E prea puțin un strop de fericire,
Dar fără el iubirea nu-i iubire!

CL

Nu cred că ochii-s ochi spre a vedea
Tot ce-i frumos în lume și ce nu-i,
Când eu o văd în toate doar pe ea
Și lumea toată-n ochii ei căprui.

Dar nici nu e în lume frumusețe,
Mai orbitoare, plină de mister,
Când ochii vor cu ochii să se-nvețe
Și ne-ncetat privirile își cer.

Poate că ochii au numai privire,
Sau poate că, privind-te, te mint,
Poate că ei văd numai în iubire
Și-s orbi în al iubirii labirint.

Nu cred că ochii-s ochi spre a vedea,
Când ce-i frumos eu văd cu inima.

iubire 100 %
sonete

CLI

Eu te-am chemat în fiecare clipă
Și-n fiecare loc te-am așteptat,
Ți-am dat și timp și spațiu, în risipă,
Iar tu ai risipit tot ce ți-am dat.

Mi-ai văduvit și mica bucurie
De-a aștepta ceva neașteptat,
De a chema prezența ta târzie
Și, fără să mai vii, ai și plecat.

Nu te mai chem, de azi, în lumea vie,
Nu mai veni, în lumea dintre noi
E lumea care aș fi vrut să fie
După sfârșitul lumii de apoi.

Dar lumile, oricare ar fi ele,
Fără iubire, sunt numai durere.

CLIV

Sunt vinovat că te iubesc, deci știu
Că astfel ura ți-e îndreptățită,
Păcatul tău e însă mult mai viu
Prin ducerile tale în ispită.

De ce adaugi păcatului păcate,
Cu ura picurată în priviri,
Cu vorbele aiurea aruncate,
Când vina e a ta, de ce te miri?

N-ai cum să știi pe cine ispitești,
Dar când chiar tu ești dusă în ispită,
Ești vinovată oare că iubești
Sau ești de vina toată absolvită?

Deci, draga mea, eu nu te mai acuz,
Dar lasă-mă, iubind, să fac abuz!

CLII

Când un surâs ajunge să te bucuri
Și un sărut te face fericit,
Când zboară iar prin sufletul tău fluturi
Și dorul lasă iarăși de dorit,

Când nu mai știi în care lumi trăiești,
Deși în toate-ți pare c-ai trăit,
Când vrei să fii iubit, însă cerșești
Un început de dragoste sfârșit,

Când gândul, obosit să mai gândească,
Îngăduie iar minții să te mintă,
Când porți pe vechiul chip o nouă mască,
Pe care alte măști n-o mai alintă,

Oare nu ești un biet îndrăgostit,
De care timpul s-a cam plictisit?

CLIII

Grăbit mă poartă către tine gândul
Și inima spre tine dă năvală,
Ea care e fugită de la școală
Dă lecții aspre gândului, urmându-l.

Iar gândul o ascultă cu sfială
Și-o face-ascultătoare când cuvântul,
Nemărginitul spațiu mărginindu-l,
Scoate iubirea noastră la iveală.

Dar inima și gândul și cuvântul
Vor ție să îți ceară ție socoteală,
Iubirea mea fugită de la școală,
Cu preatârziul lumii și nicicândul.

De ce ești tu în năluciri reală
Și o nălucă-n lumea prea banală?

CLV

De-ar fi s-adun iubirile mărunte,
Plăcerile trupești ce m-au sedus,
Aș înălța, din pătimitiri, un munte
Și le-aș privi, ca răstignit, de sus.

Dar marile iubiri, azi tot mai rare,
Adânci asemenea marilor genuni,
Mi-au fost, și în cădere, înălțare,
O sumă de dureri și de minuni.

De-ar fi s-adun iubirile-n iubire
Și cu un dor nestins să le măsoar,
Doar chipul tău mi s-ar ivi-n privire,
Iar tu ai fi deasupra tuturor.

E-n dor atâta vis și adorare
Că doar iubirea poate să-l măsoare!

CLVI

Din zi în zi, te faci tot mai frumoasă
Și tot mai mult pe inimă stăpână,
Deși mai rea și-n vicii mai acasă,
Spre tine doruri vechi și noi mă mână.

Degeaba însă vin cu tot alaiul
De sentimente reîmprospătate,
Tu izgonești mereu din mine raiul
Și-mi lași doar veacul de singurătate,

Că Dumnezeu, privind-ne, ar spune:
„O dragoste așa capricioasă
Nu poate fi un început de lume”
Și ne-ar întoarce în pământ, acasă

Sau ne-ar aprinde ca pe două stele,
Unite doar de bezna dintre ele.

(din volumul în lucru
“Iubirea nu bate la ușă”)

Poate că ochii
au numai
privire,

Sau poate că,
privindu-te, te
mint,

Poate că ei văd
numai în iubire

Și-s orbi în al
iubirii labirint.

Nu cred că
ochii-s ochi spre
a vedea,

Când ce-i
frumos eu văd
cu inima.